

ПРАВИЛНИК
НА
ТЪРГОВСКИЯ
АРБИТРАЖЕН СЪД
ПРИ
НАЦИОНАЛНАТА
ЮРИДИЧЕСКА
ФОНДАЦИЯ

I. ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Търговски арбитражен съд

Чл.1. (1) Търговският арбитражен съд при Националната юридическа фондация е постоянна арбитражна институция, независима от Националната юридическа фондация.. Организацията на Търговския арбитражен съд и статутът на арбитражите се определят от Устава на Търговския арбитражен съд.

(2) Търговският арбитражен съд разглежда и решава имуществени граждански и търговски спорове, включително спорове, свързани с интелектуалната собственост, спорове за попълване на празнини в договори или приспособяването им към нововъзникнали обстоятелства, независимо от това дали седалището или местожителството на едната или и на двете страни е в Република България или вън от нея. Търговският арбитражен съд посредничи при предварително разрешаване на спорове, които са възникнали или могат да възникнат между страните.

(3) Спорове за вещни права или владение върху недвижими имоти, издръжка, права по трудово правоотношение или спор, по който една от страните е потребител по смисъла на § 13, т. 1 от допълнителните разпоредби на Закона за защита на потребителите не могат да бъдат предмет на разглеждане и разрешаване от съда.

Основания за компетентността на Търговския арбитражен съд

Чл.2. (1) Търговският арбитражен съд разглежда споровете и извършва посредничеството по чл.1, ал.2, ако те са му възложени с арбитражно споразумение.

(2) Арбитражното споразумение трябва да бъде писмено. Споразумението е писмено и когато то се съдържа в разменени между страните писма, включително и електронни, телеграми, други писмени средства за телекомуникация или в общи условия, към които препраща сключен между страните писмен договор.

(3) Смята се, че има арбитражно споразумение и когато ответникът писмено или със заявление, отбелязано в протокола на арбитражното заседание, приеме спорът да бъде разгледан от Търговския арбитражен съд, както и ако предяви насрещен иск или възражение за прихващане. Същото се приема, когато ответникът участва в арбитражното производство чрез депозиране на писмен отговор, представяне на доказателства или явяване в арбитражно заседание, без да оспорва компетентността на арбитража.

(4) АLINEЯ 3, изречение второ не се прилага, когато ответникът е физическо лице, с изключение на лицето, което е страна по спора в качеството му на едноличен търговец, предприемач, съдружник или акционер, управител или член на управителен орган на дружество или прокурист, както и което се е задължило или е дало обезпечение за задължение на търговец или предприемач, което е предмет на спора.

(5) Търговският арбитражен съд при Националната юридическа фондация провежда посредничество по реда на чл.6 и следващите от този Правилник.

Арбитражно споразумение и споразумение за посредничество

Чл.3. (1) Арбитражно споразумение е съгласието на страните да възложат на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация да реши спор между тях по договорно или извъндоговорно правоотношение.

(2) Споразумението за посредничество е съгласието на страните за разрешаване чрез посредничеството на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация на спорове, които са възникнали или могат да възникнат между тях.

(3) Арбитражното споразумение и споразумението за посредничество могат да бъдат самостоятелен договор или клауза в договора (арбитражна клауза или клауза за посредничество), по изпълнението на който е възникнал или може да възникне спор.

(4) Арбитражното споразумение и споразумението за посредничество, включени като клауза в договор, са независими от другото съдържание на договора. Нищожността на договора не означава недействителност на съдържащото се в него арбитражно споразумение или споразумение за посредничество.

(5) Страна, която знае че не е било спазено изискване, предвидено в арбитражното споразумение или в споразумението на посредничество, и въпреки това продължи да участва в арбитражното производство или в посредничеството, без да възрази в първото по делото заседание или при започване на посредничеството, не може да се позовава на нарушението.

Приложими процедурни правила

Чл.4. (1) Ако страните не уговорят друго, тяхното съгласие да възложат спора на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация означава и приемане на този Правилник.

(2) Търговският арбитражен съд прилага уговорените от страните правила относно разглеждането на делото, освен ако те противоречат на повелителни разпоредби на приложимия за арбитража закон или на принципите на този правилник.

(3) По въпроси, неуредени от Закона за арбитража, от този правилник или от споразумението на страните, арбитрите и председателят на Търговския арбитражен съд, когато има компетенции по арбитражните дела, процедурат съобразно тяхната разумна преценка, ръководейки се от естеството на арбитража и предмета на спора, като осигуряват във всеки случай равна възможност на всяка страна за защита.

(4) По дела, основани на арбитражно споразумение, се прилагат тези правила на правилника, които са в сила при започване на арбитражното производство, освен ако и двете страни поискат да се приложат правилата, които са били в сила при сключване на арбитражното споразумение или са влезли в сила след започване на арбитражното производство.

(5) Ако страната не възрази незабавно и писмено или в заседанието срещу нарушаване на процесуално правило по ал.1 или ал.2, смята се, че тя се е отказала от правото си да се позове на нарушението.

Конфиденциалност

Чл.5. Арбитрите, посредниците, протоколистите и страните, които участват в производството, са длъжни да пазят в тайна сведенията, които им стават известни при арбитражирането или посредничеството. Всички протоколи, записки, доклади и други документи, получени от посредник или арбитър в това им качество, са поверителни.

II. ПРАВИЛА ЗА ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Начало на посредничеството

Чл.6. (1) Когато страните, чрез споразумение, са предвидили посредничество или отнасяне на съществуващи или бъдещи спорове за посредничество, приема се, че те са направили съответните разпоредби от настоящия Правилник част от тяхното споразумение. Всяка страна по спор може да започне посредничество чрез молба за посредничество до Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация или споразумение за посредничество, или чрез съгласие за посредничество по спор, който е бил предаден за разрешаване чрез арбитраж.

(2) Молбата, както и споразумението за посредничество, трябва да съдържат:

1. посочване на арбитражния съд;
2. имената, адресите и телефоните и другите средства за свързка със страните по спора, както и на техните представители, ако има такива;
3. кратко представяне на естеството на спора;

4. документ за внесена такса за посредничество по тарифата на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация.

(3) Към молбата за посредничество трябва да се приложи и споразумението за посредничество.

(4) Неприлагането на споразумението за посредничество не е пречка за започване на процедурата за посредничество.

Определяне на посредника

Чл.7. Ако споразумението между страните посочва посредник или процедура за назначаването на посредник, те се спазват, ако са приемливи за Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация. При липса на такова споразумение, Търговският арбитражен съд при Националната юридическа фондация назначава посредник от списъка на квалифицираните посредници. По правило се назначава един посредник, освен ако страните или арбитражният съд прецени друго. Всяко лице, назначено за посредник, разкрива пред арбитражния съд всяко обстоятелство, което може да засегне неговата безпристрастност. При получаване на такава информация, Търговският арбитражен съд при националната юридическа фондация я съобщава на страните. При възражение от някоя от страните спрямо по-нататъшното участие на посредник, Търговският арбитражен съд при Националната юридическа фондация преценява дали да отведе посредника и уведомява страните за неговото решение, което е окончателно.

Представителство на страните

Чл.8. Страните могат да се представляват или да бъдат подпомагани при срещите с посредника.

Избор на правила

Чл.9. Посредничеството трябва да бъде проведено по начин, уговорен от страните и приемлив за Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация. В случай, че няма уговорка, посредникът действа в съответствие с настоящите правила.

Провеждане на посредничеството

Чл.10. (1) Посредникът е свободен да се среща с всяка от страните поотделно. Информацията, която той получава от срещите не трябва да бъде разкривана пред другата страна, освен ако не е овластен за това.

(2) Веднага след определянето му посредникът, съгласувано със страните, изработва график за представяне от страните на кратка история на спора, както и друга информация и материали, които са необходими за разрешаването му чрез посредничество.

(3) В двуседмичен срок от запознаването със спора и получаването на материалите по него, посредникът може да насрочи съвместна среща. На нея страните трябва да представят всички необходими доказателства.

(4) На съвместната среща посредникът изяснява процедурата, която ще се следва за разрешаване на спора.

(5) Всяка от страните по спора представя своето виждане, позовава се на доказателствата, заявява какво иска да бъде постигнато и по какъв начин следва да стане това.

(6) В случай, че обсъждането стигне до фаза, при която сближаването на вижданията е затруднено, посредникът предлага отделни срещи с всяка от страните, след което може да свика нова съвместна среща.

Роля на посредника

Чл.11. (1) Посредникът се стреми да сближи позициите на страните, с цел да постигнат споразумение. За целта той трябва да търси и предлага решение на спорните въпроси по начин, който смята за най-подходящ, като отчита интересите на всяка от страните.

(2) По съгласие на страните посредникът може да се консултира с вещо лице по въпроси, които изискват специални познания.

(3) В случай, че не може да се стигне до споразумение, посредникът предлага спорът да се реши по пътя на арбитража. Само при писмено съгласие на страните, за което Търговският арбитражен съд при Националната юридическа фондация обръща внимание, посредникът може да участва при разрешаване на арбитражния спор еднолично или в арбитражен състав. Той може да участва еднолично, ако е включен в листата на арбитражите.

Приключване на посредничеството

Чл.12. (1) Посредничеството приключва със:

1. споразумение между страните, което има силата на извънсъдебна спогодба;
2. решение на посредника, ако по негово преценка, по-нататъшни усилия не биха довели до напредък и разрешаване на спора;
3. писмена декларация от страна по спора, направена след първата среща и преди постигане на споразумението, че се отказва от посредничеството;

(2) В случай, че посредничеството не даде резултат, посредникът съставя протокол, в който се посочват страните, предмета на посредничеството и обстоятелството, че не се е стигнало до споразумение.

(3) С приключване на посредничеството посредникът отбелязва в нарочна книга резултатите от него. Всяка от страните получава копие от постигнатото споразумение, ако се е стигнало до такова.

Такси

Чл.13. Ако между страните не е уговорено друго, таксите за посредничество, както и другите разходи се поемат по равно от страните.

Стандартна клауза за посредничество

Чл.14. Ако възникне спор при сключването или изпълнението на настоящия договор, страните се съгласяват да разрешат спора чрез посредничество на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация, съобразно неговия Правилник, преди да се прибегне към арбитраж към същия или друг съд за разрешаване на спора.

III. ПРАВИЛА ЗА АРБИТРАЖНО ПРОИЗВОДСТВО

Предявяване на иска

Чл.15. (1) Исковата молба се смята подадена в деня, в който постъпи в Секретариата на Търговския арбитражен съд, а ако се изпраща по пощата - в деня, отбелязан в печата на пощенската служба в мястото на изпращането.

(2) Исковата молба се завежда във входящия регистър на Търговския арбитражен съд.

Съдържание на исковата молба

Чл.16. (1) Исковата молба трябва да съдържа:

1. пълното наименование на страните, ЕГН/ЕИК;
2. адрес на страните, телефон. Телефакс, телекс, E-mail, ако има такива.
3. изложение на обстоятелствата, на които ищецът основава своето искане, както и доказателства, които потвърждават тези обстоятелства;

4. искането на ищеца;
 5. цената на иска, ако се отнася до оценяем в пари иск;
 6. името на арбитъра и неговия заместник, посочени от ищеца, или молба арбитърът и неговият заместник да бъдат назначени от Председателя на Търговския арбитражен съд; ако ищецът има седалище или местожителство в чужбина, той може да посочи за арбитър лице, което не е вписано в листата на арбитрите; то може да бъде чужденец;
 7. опис на документите, приложени към исковата молба;
 8. подпис на ищеца.
- (2) Към исковата молба трябва да бъдат приложени:
1. арбитражното споразумение;
 2. разпечатка на удостоверение за актуално състояние на ищеца и ответника от електронната страница на Търговския регистър, а когато някой от страните е юридическо лице, което не е търговец – удостоверение за актуално състояние, издадено от окръжния съд по седалището му.;
 3. документ за внесена арбитражна такса и депозит за разноси;
 4. преписи от исковата молба и писмените доказателства според броя на ответниците.

Цена на иска

Чл.17. (1) Ищецът е длъжен да посочи в исковата молба цената на иска и когато неговото искане или част от искането му не се отнася до парична сума.

(2) Цената на иска се определя:

1. при искане за парична сума - от размера на претендираната сума;
2. при иски за предаване на вещи - от тяхната стойност;
3. при иски за установяване или преобразуване на правоотношения - от стойността на предмета на правоотношението в момента на предявяване на иска;
4. при иски за определено действие или бездействие - от размера на имуществения интерес на ищеца.

(3) Когато с исковата молба се предявяват няколко иска, цената на всеки иск трябва да се посочи отделно. Арбитражната такса се определя въз основа на общата сума от цените на всички иски.

(4) При предявяване на възражение за прихващане, за задържане или за неизпълнен договор, ответникът е длъжен да посочи цената на вземането си съобразно правилата на ал.2 и ал.3.

(5) Ако ищецът не е определил или е определил неправилно цената на иска, както и когато тя не може да се определи точно, Председателят на Търговския арбитражен съд по своя инициатива или по искане на ответника определя цената на иска въз основа на наличните данни.

(6) Ако при разглеждане на делото се установи, че цената на иска не е била определена в съответствие с правилата на предходните алинеи, решаващият орган определя цената на иска окончателно.

(7) Горните правила се отнасят и за определяне на цената на възражението за прихващане, за задържане или за неизпълнен договор.

(8) Ищецът внася арбитражна такса, определена въз основа на общата сума от цената на всички предявени иски, а ответникът внася арбитражна такса, определена въз основа на цената на предявените насрещни иски и възражения за прихващане, за задържане или за неизпълнен договор.

Предварителна проверка на компетентността на Търговския арбитражен съд

Чл.18. (1) Ако в исковата молба ищецът не се позовава на арбитражно споразумение или не го представя, Секретариатът на Търговския арбитражен съд го поканва в седмичен срок от получаване на поканата или да го представи или да заяви писмено, че желае, въпреки липсата на арбитражно споразумение, да бъде връчен препис от исковата молба на ответника. Същата покана се отправя, ако Председателят на Търговския арбитражен съд установи, че представеното

арбитражно споразумение не обосновава компетентността на Търговския арбитражен съд. Покана не се изпраща, когато представеното арбитражно споразумение е недействително, защото се отнася до спор, който не може да бъде предмет на арбитраж.

(2) Ако в дадения му срок ищецът не представи споразумение, обосноваващо компетентността на Търговския арбитражен съд и не заяви писмено, че желае да бъде връчен препис от исковата молба на ответника, както и когато споразумението се отнася до спор, който не може да бъде предмет на арбитраж, исковата молба се връща на ищеца с разпореждане на Председателя на Търговския арбитражен съд. До изтичане на срока за становище на ищеца по ал.1 на този член съобщение за внасяне на арбитражна такса не си изпраща. Връщането на исковата молба не е пречка ищецът да предяви пред компетентния държавен съд иск за установяване на съществуването на действително арбитражно споразумение, обосноваващо компетентността на Търговския арбитражен съд.

(3) Ако в дадения му срок ищецът не представи споразумение, но заяви писмено, че желае да бъде връчен препис от исковата молба на ответника, секретариатът му изпраща съобщение да внесе минималната арбитражна такса по съответната тарифа. Ако ответникът не възрази делото да бъде разгледано от Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация, ищецът е длъжен да до внесе арбитражната такса до дължимия размер съобразно тарифата.

(4) След като на ответника е бил връчен препис от исковата молба, компетентността на Търговския арбитражен съд се проверява от решаващия орган. Той не е обвързан от предварителното становище по ал.1, че е налице арбитражно споразумение, обосноваващо компетентността на Търговския арбитражен съд.

Отстраняване на недостатъците на исковата молба

Чл.19. (1) Секретариатът на Търговския арбитражен съд, ако установи, че исковата молба не отговаря на изискванията на чл.16, ал.1 или не са представени приложенията по чл.16, ал.2, т.3 и т.4, дава на ищеца срок да отстрани недостатъците. Срокът не може да бъде по-дълъг от 30 дни по международни дела и две седмици по вътрешни дела, смятано от деня на получаване на съобщението. До отстраняване на недостатъците делото се оставя без движение. Това не е пречка за формиране на решаващия орган и за подготвяне на делото за разглеждане.

(2) Ако ищецът оспори становището на Секретариата относно редовността на исковата молба, въпросът се решава от Председателя на Търговския арбитражен съд.

Отговор на исковата молба

Чл.20. (1) След получаване на исковата молба Секретариатът на Търговския арбитражен съд уведомява за това ответника, като му изпраща препис от нея с приложенията ѝ, както и списъка на арбитражите.

(2) В двуседмичен срок от получаването на преписа от исковата молба ответникът може да подаде своя отговор, да приложи писмени доказателства и да посочи другите доказателства, които иска да бъдат събрани. По дела между страни със седалище или местожителство извън страната срокът за отговор е 30 дни. По молба на ответника посочените срокове могат да бъдат продължени от Председателя на Търговския арбитражен съд.

(3) С отговора на исковата молба ответникът трябва да избере арбитър и негов заместник или да предостави на Председателя на Търговския арбитражен съд да назначи арбитъра и неговия заместник. Ако ответникът има седалище или местожителство в чужбина, той може да посочи за арбитър лице, което не е вписано в листата на арбитражите. То може да бъде чужденец.

(4) С отговора на исковата молба ответникът може да предяви насрещен иск, възражение за прихващане, за задържане или за неизпълнен договор, ако спорът за това е от компетентността на Търговския арбитражен съд. За насрещния иск се прилагат разпоредбите на чл.4, ал.2 и чл.5, чл.15, чл.16 и чл.17. Ако насрещното вземане е установено със сила на присъдено нещо или не се оспорва от ищеца, то може да бъде предявено и по-късно.

(5) Неподаването на отговор не означава признаване на иска.

III. КНИЖА, СЪОБЩЕНИЯ И ВРЪЧВАНЕ

Представяне на документите по делото

Чл.21. (1) Всички документи трябва да бъдат представени в толкова екземпляра, че всяка страна и Търговският арбитражен съд да имат по един екземпляр..

(2) Посочените в ал.1 документи, с изключение на писмените доказателства (ал.3 на чл.40), се представят на езика, на който е сключен договора, или на езика, на който страните са водили кореспонденцията помежду си, или на български език. Преводът на тези книжа се извършва по нареждане на секретаря за сметка на страната, представила книгата.

(3) Българските предприятия представят книгата си на български език, придружен с превод на езика, на който те са водили кореспонденцията си с другата страна, когато нейното седалище или местожителство е в чужбина.

(4) Ако книгата са представени на език, преводът от който е свързан с трудности, секретарят на съда може да задължи съответната страна да ги представи в превод на английски, френски, немски, руски, италиански или испански език. Ако преводът не бъде представен в дадения на страната срок, исковата молба се оставя без движение.

(5) Страните са длъжни да изпратят на адреса на електронната поща на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация secretary@tasnuf.org електронни копия от исковата молба, отговора на исковата молба и от всички други молба и становища, които подават по делото, вкл. и от писмените си защиты, най-късно едновременно с изпращането или предаването им на хартиен носител.

Изпращане и връчване на документите

Чл.22. (1) Секретариатът на Търговския арбитражен съд изпраща на страните всички отнасящи се до тях книжа, съобщения и призовки на посочените от тях адреси или на адресите на надлежно упълномощените техни представители.

(2) Исковата молба и приложените към нея доказателства, съобщението за насрочване на първото арбитражно заседание за разглеждане на арбитражното дело, определенията, разпореденията и постановеното арбитражно решение се връчват на ответника на територията на Република България по един от следните начини в посочената последователност:

1. чрез препоръчана пратка от универсалната пощенска услуга или чрез куриерска услуга, извършена от лице, вписано в публичния регистър на операторите, извършващи неуниверсални пощенски услуги;

2. чрез нотариус или частен съдебен изпълнител, ако книгата не са могли да бъдат връчени по начините, посочени в т. 1.

(3) Призовките и другите съобщения могат да бъдат изпратени и чрез телеграма, по телекса, по телефакса или e-mail и се смятат връчени, ако има данни, че са получени.

(4) Всички посочени по-горе документи, включително и изготвени заключения на вещи лица, по допуснати в арбитражното производство експертизи, могат да бъдат връчени лично на страната или на неин представител срещу разписка.

(5) При наличие на изрично писмено съгласие или съгласие на страната, отразено в протокол на открито арбитражно заседание, посочените в предходните алинеи документи могат да се връчват на нея или на неин представител и на електронен адрес, като връчването се удостоверява от съответния служител в Секретариата на ТАС при НЮФ. При същите условия страните и вещите лица могат да изпращат до ТАС при НЮФ всякакви изявления, пледоарии, заключения и други.

Получаване на книгата, призовките и съобщенията

Чл.23. Уведомление, книга, призовки, съобщения и всякакви книга, касаещи арбитражното производство, вкл. и решенията се смятат за получени и когато получателят е отказал да го получи, както и когато не се е явил да го получи, след като му е била оставена покана за това. Връчителят удостоверява тези обстоятелства писмено. За връчването се прилагат разпоредбите на чл.32 от Закона за арбитража.

IV. РЕШАВАЩ ОРГАН

Състав на решаващия орган

Чл.24. (1) Търговският арбитражен съд разглежда и решава възложените му спорове чрез решаващия орган, който може да се състои от един арбитър или от трима арбитри.

(2) Председателят на Търговския арбитражен съд може да предложи на страните да се съгласят делото да бъде разгледано и решено от един арбитър, който двете страни да определят по взаимно съгласие или да предоставят на Председателя на Търговския арбитражен съд да го определи.

Състав от арбитри

Чл.25. (1) Ако решаващият орган е от трима арбитри, всяка от страните избира по един арбитър и негов заместник, а двамата арбитри избират от своя страна от списъка на арбитражите председател на решаващия орган в седем дневен срок от съобщението за избирането им. Този срок е 30-дневен, когато един от арбитражите е чужденец.

(2) По дела, по които страна е чуждестранно лице или местно лице с преобладаващо чуждестранно участие, то може да посочи за арбитър чужденец, който не е вписан в листата на арбитражи-чужденци. При същите условия може да се избира председател, който не е вписан в листата на арбитражите-чужденци.

(3) Посочените от страните или избрани за председател на решаващия орган лица, които не са включени в листите на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация, когато са приели да бъдат арбитри, са длъжни да попълнят писмена декларация по чл.6, ал.5 от Устава на Търговския арбитражен съд, а така също и писмена декларация, в която изрично заявяват, че ще спазват Правилника на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация.

(4) Ако ищецът или ответникът не посочат арбитър или арбитражите не изберат председателя на решаващия орган в сроковете по този Правилник, Председателят на Търговския арбитражен съд назначава от списъка на арбитражите арбитъра или председателя.

(5) Ако ищците или ответниците са няколко, те трябва да посочат по общо съгласие един арбитър и негов заместник. Ако не се постигне съгласие между ищците или ответниците, арбитърът и заместника му се назначават от Председателя на Търговския арбитражен съд.

(6) Решението на Председателя на Търговския арбитражен съд по ал.4 и ал.5 е окончателно.

Един арбитър

Чл.26. По съгласие на страните делото може да бъде разгледано и решено от един арбитър, който те избират от списъка на арбитражите. В този случай те избират и негов заместник. Ако страните не могат да постигнат съгласие относно избора, арбитърът и неговият заместник се назначават от Председателя на Търговския арбитражен съд.

Заместване на арбитър

Чл.27. (1) Ако арбитърът не приеме избора, почине, бъде възпрепятстван да изпълнява или не изпълнява задълженията си повече от 60 дни, той се замества от арбитъра, посочен за негов заместник. Същото важи, ако арбитърът бъде внезапно възпрепятстван да участва в насроченото

заседание или по отношение на него настъпи някое от основанията по чл.7, ал.2 от Устава на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация. Заместникът продължава делото до неговото окончателно приключване.

(2) При условията на предходната алинея председателят на решаващия орган се заменя по реда, по който е бил избран.

(3) Ако спрямо заместника настъпят условията по ал.1, страната, която го е посочила, се поканва да посочи друг арбитър и негов заместник.

(4) Ако е необходимо, и след като вземе мнението на страните, решаващият орган в случаите, посочени в ал.1-3, може отново да разгледа въпросите, които са били разгледани на предходните заседания по делото, състояли се преди замяната.

Отвод на арбитър

Чл.28. (1) Когато едно лице е предложено да бъде арбитър, то трябва да посочи всички обстоятелства, които могат да породят основателни съмнения относно неговата безпристрастност, независимост или квалификация, като представи в Секретариата на съда подписана лично от него декларация. Арбитърът има това задължение и след неговото назначаване.

(2) Отвод на арбитър може да бъде направен само ако има обстоятелства, които пораждават основателни съмнения относно неговата безпристрастност или независимост, или ако той не притежава необходимата квалификация, уговорена от страните. Страната може да направи отвод на арбитър, назначен от нея или в чието назначаване е участвувала, само поради основания, които са й станали известни след назначаването.

(3) Всяка страна има право да направи отвод на арбитъра и на председателя на решаващия орган, ако се съмнява в тяхната безпристрастност и по-специално, ако съществуват данни, че те лично, пряко или косвено са заинтересувани от изхода на делото.

(4) Арбитърът или председателят на решаващия орган са длъжни да се отведат при посочените в ал.1 причини.

Процедура за отвода

Чл.29. (1) Отвод на арбитър може да се направи не по-късно от седем дни, след като страната е узнала за образуване на решаващия орган или след като е научила за обстоятелствата, които дават основание за отвода. Отвод не може да бъде правен, след като делото е обявено за изяснено от фактическа и правна страна и решаващият орган е пристъпил към постановяване на акта, с който приключва делото.

(2) Искането за отвод се прави писмено до Търговския арбитражен съд, като се посочват основанията за това.

(3) Ако арбитърът не се отведе и насрещната страна не се съгласи с отвода, по отвода се произнася Председателя на Търговския арбитражен съд.

(4) Ако насрещната страна се съгласи с отвода или той бъде уважен, новият арбитър или председателят на решаващия орган се посочва или избира в съответствие с разпоредбите на настоящия Правилник. Ако новият арбитър е съгласен с вече избрания председател, той подписва протокола за избор на председател, в противен случай нов председател се избира по реда и в сроковете на чл.25, ал.1.

Отвод на вещо лице и преводач

Чл.30. На основанията, посочени в ал.2 на чл.28, може да се направи отвод на вещо лице или преводач. По отвода окончателно се произнася решаващия орган.

V. РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛОТО

Подготовка за разглеждане на делото

Чл.31. (1) Решаващият орган проверява подготвено ли е делото за разглеждане и взема мерки за изясняване на обстоятелствата по делото и попълването му с доказателства с цел то да бъде бързо, икономично и правилно решено. За тази цел делото може да бъде внесено в подготвително заседание без призоваване на страните, като те се уведомяват от решаващия орган за взетите мерки и за сроковете за тяхното изпълнение.

(2) Арбитърът или председателят на решаващия орган може да даде на секретаря на съда отделни нареждания по подготовката на делото. Той насрочва делото и възлага на секретаря призоваването на страните, свидетелите, вещите лица и преводачите.

Място за провеждане на заседанията на съда

Чл.32. (1) Заседанията на съда се провеждат в гр. София.

(2) По молба на страните или по свой почин решаващият орган при необходимост може да проведе заседанието си и на друго място, като разноските в този случай се авансират от страната, която е поискала заседанието да се състои на друго място.

Дистанционно провеждане на заседанията

Чл. 32а. (1) По искане на страните заседанията на Търговския арбитражен съд могат да се проведат и дистанционно, чрез видеоконференция или друга комуникационна технология.

(2) При постъпило искане за провеждане на дистанционно заседание решаващият орган уведомява насрещната страна и ѝ дава 7 дневен срок за писмено становище. Ако тя се съгласи с искането, решаващият орган насрочва ден и час за провеждане на дистанционно заседание.

(3) Дистанционните заседания се провеждат чрез видеоконферентна връзка базирана на интернет технология.

(4) Секретариатът на Търговския арбитражен съд осигурява на решаващия орган техническите условия за провеждане на видеоконферентната връзка. Дистанционното заседание се открива след като председателят на решаващия орган се увери че е налице видео и аудио връзка между всички участници във видеоконференцията.

(5) Пълно дистанционното заседание се провежда, когато и двете страни не присъствуват в седалището на арбитража. При пълно дистанционно заседание страните са длъжни сами да си осигурят техническата възможност за участие във видеоконферентна връзка.

(6) Непълно дистанционно заседание се провежда в случаите когато една от страните присъствува в седалището на арбитража, а другата е извън седалището му. При непълно дистанционно заседание секретариатът на Търговския арбитражен съд осигурява на присъстващата страна техническа възможност да участва във видеоконферентната връзка.

(7) При провеждане на дистанционни заседания страните могат да извършват всички процесуални действия, без представяне на писмени доказателства.

(8) Когато страните имат седалище или местожителство в други държави, дистанционното заседание се провежда на избрания от страните език съобразно чл.34 от Правилника на ТАС към НЮФ.

(9) За проведеното дистанционно заседание се съставя протокол от секретаря на Търговския арбитражен съд съобразно чл.46 от Правилника на ТАС към НЮФ.

Призоваване на заседание

Чл.33. (1) На страните се изпращат призовки, в които се посочва времето и мястото, където ще се състои заседанието. Призовките и съобщенията трябва да бъдат изпратени така, че всяка страна да разполага с не по-малко от 14 дни, за да се подготви и участва в разглеждането на делото. По дела между страни със седалище или местожителство в чужбина този срок е не по-малко от 30 дни.

(2) Със съгласие на страните този срок може да бъде намален.

Език на разглеждане на делата

Чл.34. Разглеждането на делото става на български език, но ако една от страните е със седалище или местожителство в чужбина, те могат да се споразумеят да бъде използван друг език. Споразумението трябва да се постигне преди образуването на решаващия орган. Той назначава за страната, която не владее български език, преводач. Възнаграждението на преводача е за сметка на тази страна, независимо от изхода на делото.

Разглеждане на делото

Чл.35. (1) Делото се разглежда в заседание, на което страните могат да участват лично или чрез надлежно овластени представители, които могат да бъдат и чужди граждани, когато седалището или местожителството на страната е в чужбина.

(2) Делото се разглежда при закрити врати. С разрешение на решаващия орган и съгласието на страните на заседанието могат да присъстват и лица, които не участват в делото.

(3) По съгласие на страните делото може да бъде разгледано и решено без те да се призовават на заседание, само въз основа на представени от тях писмени доказателства и писмени становища. Решаващият орган, обаче, може да призове страните на заседание, ако намери, че делото се нуждае от допълнително изясняване.

(4) Делото се разглежда без призоваване на страните, ако ответникът в отговора на исковата молба признава иска.

(5) Производството по делата пред ТАС при НЮФ е конфиденциално. Материали по делата се предоставят само на страната, нейния законен представител или на процесуалния ѝ представител по делото.

Неявяване на страна

Чл.36. (1) Неявяването на страна, надлежно известна за времето и мястото на арбитражното заседание, не е основание за отлагане на делото. Това може да стане само ако неявилата се страна е поискала то да бъде отложено по уважителни причини.

(2) Всяка страна може да поиска делото да се разгледа в нейно отсъствие.

Възражение за некомпетентност

Чл.37. (1) Решаващият орган се произнася относно компетентността на Търговския арбитражен съд и когато тя се оспорва поради несъществуване или недействителност на арбитражното споразумение.

(2) Арбитражното споразумение, включено в договор, е независимо от другите негови уговорки. Нищожността на договора не означава сама по себе си недействителност и на съдържащото се в него арбитражно споразумение.

(3) Възражението, че Търговския арбитражен съд не е компетентен, трябва да бъде направено най-късно с отговора на исковата молба. То може да бъде направено и от страната, която е назначила или е участвала в назначаването на арбитър.

(4) Когато бъде поставен въпрос, който е извън компетентността на Търговския арбитражен съд, възражението за некомпетентност трябва да бъде направено веднага.

(5) Решаващият орган може да уважи и направено по-късно възражение за некомпетентност, ако има уважителна причина за закъснението.

(6) По възражението за некомпетентност решаващият орган се произнася с определение, преди да навлезе в разглеждане на делото по същество, освен ако разрешаването на спора относно компетентността е обусловено от разрешаване на спора по съществуването на делото.

(7) Ако решаващият орган отхвърли възражението за некомпетентност, арбитражното производство се провежда, въпреки, че ответникът отказва или се въздържа да вземе участие в него.

Спогодба

Чл.38. (1) След откриване на заседанието решаващият орган прави предложение на страните да приключат делото със спогодба.

(2) Решаващият орган може да прави предложение за спогодба във всяко положение на делото до постановяване на решението.

(3) Ако страните постигнат спогодба пред решаващия орган, то се вписва в протокола на заседанието и се подписва от страните и от арбитъра или арбитрите.

(4) Страните могат да поискат спогодбата да бъде възпроизведена в арбитражно решение при уговорени условия.

Обезпечаване на иска

Чл.39. Ако страните не са уговорили друго, Търговският арбитражен съд може по искане на една от тях да задължи другата страна да вземе подходящи мерки за обезпечаване на правата на молителя. Обезпечителните мерки не могат да засягат трети лица. При допускане на тези мерки Търговският арбитражен съд може да определи гаранция, която молителят да представи.

Доказателства

Чл.40. (1) Всяка страна трябва да докаже обстоятелствата, на които основава своя иск или възражения.

(2) С оглед на обстоятелствата по делото решаващият орган може да приеме за доказани фактите, относно които страната е създала пречки за събиране на допуснати от него доказателства.

(3) Страната може да представи писмените доказателства в оригинал или заверено копие. Решаващият орган има правото да поиска превод на тези доказателства на друг език, когато това е в интерес на разглеждане на делото. Представените от едната страна писмени доказателства се връчват на другата страна своевременно.

(4) Проверка на доказателствата се извършва по ред, установен от решаващия орган. Той може да възложи тази проверка на един от арбитрите. За проверката на стоки и вещи, както и за оглед, страните се уведомяват своевременно.

(5) Решаващият орган може да определи краен срок за посочване и представяне на доказателства. Срокът може да бъде продължен или възстановен при наличие на уважителни причини, които страната трябва да докаже.

(6) Арбитрите преценяват доказателствата по свое свободно убеждение.

Събиране на доказателства

Чл.41. (1) Решаващият орган може да изисква от страните да представят и други доказателства, както и по свой почин да призовава свидетели, да назначава вещи лица или да изисква от организации или физически лица удостоверения или други намиращи се в тях документи, когато това е необходимо, за да се разкрие истината по делото. За служебно събраните доказателства страните се уведомяват своевременно и им се дава подходящ срок за вземане на становище и представяне на насрещни доказателства.

(2) Решаващият орган може да разпорежи на страните да предоставят на вещите лица необходимите сведения или да им осигурят достъп за проверка на документи, стоки или други вещи, когато това е необходимо за изготвяне на заключението. Той може по искане на всяка от страните или по свой почин да задължи вещното лице, след като представи своето заключение, да участва в заседание, за да даде пояснения. По искане на страните могат да се назначават и други вещи лица, за да дадат заключение по спорния въпрос.

(3) За събиране на доказателства в чужбина решаващият орган може да делегира един от своите членове, като разносните се авансират от страната, поискала събиране на доказателствата.

(4) Свидетели се разпитват, ако бъдат доведени от страната, която ги е посочила и е изяснила какви обстоятелства ще установят.

Съдействие на държавен съд

Чл.42. Решаващият орган или заинтересованата страна, с негово съгласие, може да поиска от компетентния съд в страната или в чужбина да събере някои доказателства, необходими за делото.

Изменение на иска

Чл.43. (1) Ищецът може да измени предявения иск и без съгласие на ответника. Решаващият орган може да откаже да допусне изменението на иска, ако то би затруднило неоправдано защитата на ответника или съвременното решаване на делото. Тези правила се прилагат и за изменение на насрещния иск.

(2) Когато страната умре или юридическото лице престане да съществува, производството по делото продължава в лицето на правоприменника, ако има такъв.

(3) Изменение на иска чрез заменяне на някоя от страните с друго лице е допустимо със съгласие на двете страни и на лицето, което встъпва като страна по делото.

Участие на трети лица

Чл.44. Встъпване и привличане на трето лице е допустимо само със съгласие на страните, а при привличане – и със съгласието на лицето, което се привлича. Същото важи и за предявяване на обратен иск срещу привлеченото лице. Привличането е допустимо до изтичане на срока за отговор на исковата молба. Съгласието трябва да бъде писмено.

Отлагане на делото и спиране на производството

Чл.45. (1) По молба на страните или по негов почин решаващият орган с определение отлага делото или го спира за определен срок, който не може да бъде по-дълъг от една година.

(2) Спряното дело се прекратява, ако в едногодишен срок от спирането му никоя от страните не е поискала възобновяването му.

Протокол

Чл.46. (1) За арбитражното заседание се съставя протокол от секретар, назначен от решаващия орган. Протоколът се подписва от арбитъра или от председателя на състава, както и от секретаря.

(2) По молба на страната, с определение на решаващия орган, протоколът може да бъде поправен или допълнен, ако в него са допуснати грешки или пропуск. Молбата се подава от заинтересованата страна в седем дневен срок от получаване на преписа по ал. 4.

(3) При необходимост, когато решаващият орган на ТАС при НЮФ сметне за необходимо с оглед точното отразяване на процесуалните действия в протокола, със съгласието на страните, в арбитражното заседание може да се извършва аудио запис, който се пази в секретариата на ТАС при НЮФ до изтичане на срока по ал. 2.

(4) Секретариатът на Търговския арбитражен съд изпраща на адреса на електронната поща на страната, посочен по делото, електронно копие на протокола от арбитражното заседание, а при поискване ѝ предоставя и заверено копие от него на хартиен носител.

Приложим закон

Чл.47. (1) Решаващият орган прилага избрания от страните закон. Ако те не са уговорили друго, изборът на закон се отнася до материалното право, а не и до стълкновителните норми.

(2) Когато изборът на закон е недопустим или страните не са избрали приложимия закон, решаващият орган прилага закона, посочен от стълкновителните норми, които той смята за приложими. Ако страните са със седалище или местожителство в една и съща държава, нейните

стълководителни норми сочат приложимия закон. Когато спорното правоотношение се урежда от международна конвенция, прилага се тя.

(3) При всички случаи решаващият орган прилага условията на договора и взема предвид търговските обичаи.

VI. ЗАВЪРШВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО

Решение

Чл.48. (1) Арбитражното производство завършва с постановяване на решение, когато няма пречки делото да се реши по същество.

2) Решение се постановява и при признание на иска. Когато обстоятелствата по делото налагат, по него може да бъде постановено предварително или частично решение. При отказ от иска, решаващият орган постановява решение с което отхвърля иска.

(3) Решението, което при условията на чл.38, ал.4 отразява постигната между страните спогодба, има силата на обикновено решение.

Постановяване на решението

Чл.49. (1) След като решаващият орган намери, че всички обстоятелства, които са свързани със спора, са достатъчно изяснени, той обявява състезанието за приключено и пристъпва към постановяване на решението.

(2) Решението се взема в закрито заседание, с мнозинство на гласовете на решаващия орган. Председателят гласува последен. Ако не може да се образува мнозинство, решението се постановява от председателя.

(3) Решението трябва да бъде мотивирано, освен ако то възпроизвежда уговорена от страните спогодба.

(4) Решението се изготвя от докладчика и се подписва от председателя и членовете на решаващия орган. Ако един от арбитражите не може или откаже да подпише арбитражното решение, председателят на решаващия орган удостоверява това със своя подпис върху решението, с посочване на причините.

(5) Арбитърът, който остава на особено мнение е длъжен да подпише решението незабавно, като обозначава позицията си с инициалите "о.м.". В седемдневен срок от подписването арбитърът е длъжен да представи в писмен вид особеното си мнение, което се прилага към решението. След изтичането на този срок се смята, че арбитърът се е отказал от особеното си мнение, като в този случай изтичането на срока се удостоверява от председателя на решаващия орган.

(6) Когато делото се решава от един арбитър, решението се изготвя и подписва от него.

(7) Ако до изтичане на срока за представяне на писмени становища по делото, предоставен на страните от решаващия орган, се установи, че правото на някоя от страните да бъде изслушана е било нарушено, че тя по независещи от нея причини не е могла да се яви, както и да уведоми Търговския арбитражен съд за тази невъзможност, че делото се нуждае от допълнителни доказателства или пък от изясняване на обстоятелства, които са от значение за правилното му решаване, решаващият орган възобновява разглеждането на делото.

Съдържание на решението

Чл.50. Решението трябва да съдържа:

1. наименованието на Търговския арбитражен съд;
2. дата и място на постановяване на решението;
3. имената на арбитражите;
4. наименование на страните и другите лица, които участват в делото;
5. предмет на спора и кратко изложение на обстоятелствата по делото;
6. диспозитив на решението;

7. мотиви на решението;
8. подписи на арбитражите.

Влизане в сила на решението

Чл.51. (1) След подписване на решението по реда на чл.49 председателят на решаващият орган, съответно едноличният арбитър, го внася в Секретариата, който незабавно изпраща копия от него на страните.

(2) Решението се обявява прилагането му в електронното досиенаделото.

(3) Решението, подписано от арбитражите, се изпраща на страните.

Свърчването на двестранитовлизавсила и подлежа на принудително изпълнение

(4) Арбитражното решение е окончателно и слага край на спора.

Препис от решението

Чл.52. (1) Препис от решението се връчва на страните.

(2) Ако страните не са уговорили езика, на който ще бъде написано решението, на страните по делото със седалище или местожителство в чужбина се изпраща за нейна сметка превод на решението, ако тя поиска това.

(3) Преписите и преводите се заверяват от секретаря на съда с неговия подпис и печата на Търговския арбитражен съд.

(4) Ако изготвянето на превода ще се забави, секретарят на съда съобщава на чуждестранната страна по делото извлечение от решението.

(5) Преписи от решението се връчват на страните, след като арбитражните разноси бъдат заплатени изцяло на Търговския арбитражен съд.

Поправки и тълкуване на решението

Чл.53. (1) Решаващият орган, по искане на всяка от страните или по свой почин, може да поправи решението относно пресмятането, написването или друга явна фактическа грешка, която е допуснал. За исканата поправка другата страна се уведомява от молителя или от решаващия орган, ако той действа по свой почин.

(2) Всяка страна, след като уведоми другата, може да поиска от решаващия орган тълкуване на решението.

(3) Искането за поправка или тълкуване трябва да бъде направено в срок от 60 дни след получаване на решението, освен ако страните са уговорили друг срок. Когато решаващият орган действа по свой почин, той извършва поправката в 60 дневен срок от постановяване на решението.

(4) По поправката и тълкуването на решението решаващият орган изслушва страните или им дава възможност да представят в определен от него срок писмените си становища. Той се произнася по поправката и тълкуването в 30-дневен срок от искането. Решението по тези въпроси се постановява в съответствие с чл.49 и 51.

(5) Поправката на решението в частта относно арбитражните разноси става с определение при спазване на изискванията на ал.1, 2 и 3.

(6) Поправката и тълкуването са част от решението.

Допълнително решение

Чл.54. Решаващият орган, по искане на страните, може да постанови допълнително решение по претенции, по които не се е произнесъл. Страната, която иска допълването, трябва да уведоми другата страна за направеното от нея искане в 30-дневен срок от получаване на решението. Когато искането е основателно, решаващият орган постановява допълнително решение при спазване съответно на разпоредбите на чл.53, ал.4.

Изпълнение на решението

Чл.55. (1) Арбитражното решение е окончателно и задължително за страните. То се изпълнява доброволно.

(2) Ако с решението не е даден срок за изпълнение, то трябва да се изпълни незабавно.

Завършване на производството с определение

Чл.56. (1) Ако по делото не може да се постанови решение, арбитражното производство се прекратява с определение.

(2) Определение за прекратяване на производството се постановява:

1. при оттегляне на исковата молба от ищеца;
2. при спогодба между страните, по чл.38, ал.3 от този правилник;
3. при липса на предпоставки, необходими за разглеждане и решаване на делото по същество, а така също, когато поради бездействие на ищеца делото остане без движение в течение на повече от една година;

(3) Ако решаващият орган още не е образуван по установения ред, определението за прекратяване на арбитражното производство се постановява от Председателя на Търговския арбитражен съд.

Деловодство и архив

Чл.57. (1) Всички документи, постъпили в Търговския арбитражен съд се завеждат във входящия регистър. Когато са изпратени по пощата във входящия регистър се отбелязва и дата на пощенското клеймо, съответно - датата на предаването им на лицензирания пощенски оператор.

(2) Секретариатът на Търговския арбитражен съд съхранява приключените дела в течение на 10 години от обявяване на решенията и определенията по тях. След изтичане на този срок делата се унищожават, с изключение на решенията и мотивите към тях, както и на сключените спогодби, които се пазят завинаги.

(3) Деловодството осигурява информация за арбитражните дела от образуването им до предаването им в архив. Деловодството се поддържа и в електронна форма, като за всяко дело се образува електронно досие. Достъп до електронното досие се осигурява на страните, на арбитражите, избрани или назначени да разгледат и решат делото, на съда, на министъра на правосъдието и на Инспектората към министъра на правосъдието по Закона за съдебната власт.

VII. ТАКСИ, РАЗНОСКИ И ПУБЛИКУВАНЕ НА ПРАКТИКАТА

Арбитражни такси и разноски

Чл.58. (1) Изчисляването и разпределението на арбитражните такси и покриване на разходите на Търговския арбитражен съд става в съответствие с Тарифата за арбитражните такси и разноски и Тарифата за възнаграждения на арбитражите, които са неразделна част от настоящия правилник.

(2) Секретарят на Търговския арбитражен съд или решаващият орган могат да задължат страната, която иска да бъдат събрани доказателства, да внесе депозит за разноски за събиране на исканите доказателства.

(3) Действия, за които не е внесен депозит, не се извършват.

(4) Решаващият орган определя възнагражденията на преводачите, секретаря, вещите лица и свидетелите, както и техните командировъчни пари, когато се налагат командировки.

Публикуване на практиката на ТАС при НЮФ

Чл.59. Части от мотивите на решенията и определенията на Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация се публикуват периодично в юридическите списания или в отделни сборници. Публикуваните части не може да съдържат наименованията (имената) на

страните и такива данни, които могат да засегнат техните интереси. Председателят на Търговския арбитражен съд може да изключи от публикуване и други данни, чието оповестяване намира за неуместно.

* * *

Този правилник е приет от Съвета на директорите на Националната юридическа фондация на 1април 2026 г. и влиза в сила от същия ден.